

Historični pregled medijske politike v Sloveniji z gledišča spola

Poročilo
v okviru temeljnega projekta Spolna diferenciacija v medijski industriji

Brankica Petković

December 2016

1 Uvod	2
2 Historični tok normiranja medijev v samostojni Sloveniji	3
3 Obdobja medijskega sistema in značilnosti.....	6
3.1 Prvo desetletje – paternalistični zagon od emancipacije do komercializacije	6
3.1.1 (Neizkoriščeni) Emancipatorni elementi – a nič o enakosti spolov.....	11
3.1.2 Samoorganiziranje in samoregulacija.....	12
3.2 Drugo desetletje – impotentnost regulacijske grandioznosti, poglobljanje polarizacije in nizanje konfliktov	14
3.2.1 Konfliktnost drugega desetletja	17
3.3 Tretje desetletje – status quo in nestabilnost vodenja sektorja	20
4 Sistem upravljanja in financiranja Radiotelevizije Slovenija od 1990 do 2016	23
5 Zaključek.....	30
Viri:	32

*Besedilo ni lektorirano.

1 Uvod

Bolj kot o medijski politiki v Sloveniji v 25 letih od nastanka samostojne države bi lahko razpravo o tej temi začeli s tezo o odsotnosti medijske politike. Celovitega, sistematično in premišljeno – na podlagi analiz, javne razprave in sprejetih strateških usmeritev – vzpostavljenega sklopa institucij, predpisov in ukrepov, ki bi urejali področje medijev, nikoli ni bilo. Posledično, ni niti proaktivnega delovanja tega sklopa institucij ter spreminjanja predpisov in ukrepov medijske politike, da bi spričo družbenih, ekonomskih in tehnoloških sprememb zagotovili uresničevanje javnega interesa v medijih. Takšen manko vizije in aparata, ki bi uresničil vizijo, se zrcali tudi v odsotnosti instrumentov, dokumentov in pobud, da bi z instrumenti medijske politike prispevali k uresničevanju načela enakosti spolov v medijih.

Analize in prizadevanja za ozaveščanje o pomenu uresničevanja enakosti spolov v vsebinah in organizacijskih strukturah medijev so se sicer pojavljala v devetdesetih letih prejšnjega stoletja pod okriljem takratnega urada za žensko politiko. Pozneje so se cilji v zvezi z boljšo zastopanostjo žensk v medijih oblikovali tudi v nacionalnih programih za enake možnosti žensk in moških, vendar prizadevanja in zaveze, sprejete na ravni politike enakosti spolov niso imele nikakršnega vpliva na medijsko politiko in institucije, ki bi lahko z instrumenti medijske politike prispevali k uresničevanju teh ciljev in zavez.

Splošno stanje medijskega sistema po 25 letih tako zaznamujejo posledice kronične odsotnosti medijske politike in prevlada kompleksnega in neučinkovitega prepleta zakonov in institucij, čigav namen je urejati področje medijev, vendar se večinoma le s partikularnimi ukrepi odzivajo na partikularne interese, na splošno pa ohranjajo status quo.

V tem pregledu medijske politike v Sloveniji z gledišča spola bomo najprej povzeli historični tok normiranja medijev v samostojni Sloveniji, nato predstavili glavna obdobja medijskega sistema od osamosvojitve doslej in njihove značilnosti. V teh značilnostih posameznih obdobj se bomo osredotočili na pomembne procese in prelomnice v delovanju medijskega sistema ter na elemente medijske politike, ki so bili v teh obdobjih prisotni. Pri tem bomo pozorni, ali so oziroma bi lahko elementi medijske politike ali medijskega sistema integrirali načelo enakosti spolov. V posebnem poglavju bomo predstavili spreminjanje sistemov upravljanja in financiranja Radiotelevizije Slovenija kot primer delovanja medijske politike v 25 letih.

2 Historični tok normiranja medijev v samostojni Sloveniji

Od prvih medijskih zakonov, sprejetih v samostojni Sloveniji v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja, velja ureditev, po kateri področje medijev ureja splošni (krovni) zakon, hkrati pa delovanje javne radiotelevizije ureja področni zakon.

Leta 2011 sta temu sklopu dodana še Zakon o Slovenski tiskovni agenciji in Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah. Področje filma dodatno ureja Zakon o Slovenskem filmskem centru, javni agenciji Republike Slovenije. Slednji določa obveznosti Radiotelevizije Slovenija pri podpori filmski produkciji. Ker uresničevanje zakonov v delu, ki se nanaša na elektronske medije, nadzoruje javna agencija, ki hkrati regulira tudi področje pošte in telekomunikacij (takoimenovani konvergentni/združeni regulator), njen status in delovanje pa ureja poseben zakon, je za področje medijev relevanten tudi ta zakon – Zakon o elektronskih komunikacijah.

Tabela 1: Relevantni zakoni, veljavni v 2016

Naziv zakona	Leto sprejetja zakona (oziroma obsežnejše novele zakona)
Zakon o medijih	2001 (2006)
Zakon o RTV Slovenija	2005
Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah	2011
Zakon o Slovenski tiskovni agenciji	2011
Zakon o Slovenskem filmskem centru, javni agenciji Republike Slovenije	2010
Zakon o elektronskih komunikacijah	2012

Osrednjo vlogo pri sprejemanju in spreminjanju medijske zakonodaje v 25 letih sta odigrali dve politični navezi, ena levosredinska s strankama LDS in SD (in pozneje stranko Zares) ter druga s stranko SDS v glavni vlogi. Različno razumevanje in urejanje področja medijev med dvema poloma se je izkazalo tako na vsebinski ravni kakor v načinu sprejemanja zakonodaje, vendar so tako eni kot drugi povsem zanemarili vprašanje enakosti spolov v medijih. Še več, edini element medijske regulacije, pri katerem sta se dva pola poenotila v več kot dveh desetletjih medsebojnih konfliktov okrog medijske politike, se je zgodil leta 2006 pri sprejemanju novele zakona o medijih in je bil naperjen proti rešitvam, ki so jih z namenom zaostrovanja regulacije odprtega dostopa do pornografskih vsebin v televizijskih programih zahtevale organizacije in aktivistke za enakost spolov.¹

Tako zakon o javnih glasilih iz leta 1994 kakor zakon o medijih iz leta 2001 sta bila sprejeta v času vlad pod vodstvom LDS – Liberalne demokracije Slovenije, v obeh primerih je predsednik vlade bil Janez

¹ Glej sklop člankov v Medijski preži št. 25/26, maj 2006, dostopen na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/26/zakon/>.

Drnovšek, ministrstvo za kulturo pa obakrat pod ministrom/ministrico iz vrst Socialnih demokratov (najprej Sergija Pelhana nato Andreje Rihter).

Zakon o medijih je nato leta 2006, v času prve vlade pod vodstvom SDS – Slovenske demokratske stranke, ko je bil predsednik vlade Janeza Janša, minister za kulturo pa Vasko Simoniti (tudi iz SDS), bistveno spremenjen in dopolnjen.

Tabela 2: Politične stranke na oblasti v času sprejemanja medijske zakonodaje

Zakon	Leto	Politična stranka na čelu vlade	Predsednik vlade	Politična stranka na čelu ministrstva za kulturo	Minister za kulturo
Zakon o javnih glasilih	1994	Liberalna demokracija Slovenije (LDS)	Janez Drnovšek	Združena lista socialnih demokratov (ZLSD)	Sergij Pelhan
Zakon o RTV Slovenija	1994	Liberalna demokracija Slovenije (LDS)	Janez Drnovšek	Združena lista socialnih demokratov (ZLSD)	Sergij Pelhan
Zakon o medijih	2001	Liberalna demokracija Slovenije (LDS)	Janez Drnovšek	Združena lista socialnih demokratov (ZLSD)	Andreja Rihter
Zakon o RTV Slovenija	2005	Slovenska demokratska stranka (SDS)	Janez Janša	Slovenska demokratska stranka (SDS)	Vasko Simoniti
Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o medijih	2006	Slovenska demokratska stranka (SDS)	Janez Janša	Slovenska demokratska stranka (SDS)	Vasko Simoniti
Zakon o STA	2011	Socialni demokrati (SD)*	Borut Pahor	Zares – nova politika (Zares)	Majda Širca
Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah	2011	Socialni demokrati (SD)*	Borut Pahor	Socialni demokrati (SD)	Boštjan Žekš (državni sekretar Jožef Školč, LDS)

*Leta 2005 se je stranka Združena lista socialnih demokratov preimenovala v Socialne demokrate.

V mandatu vlade Boruta Pahorja in ministrice za kulturo Majde Širca je propadel poskus temeljite prenove medijske zakonodaje tj. sprejemanja novega Zakona o Radioteleviziji in Zakona o medijih. Leta 2010 je parlament sicer sprejel novi Zakon o Radioteleviziji Slovenija, vendar je opozicija sprožila referendum, na katerem pa zakon – ob nizki udeležbi volivk in volivcev – ni bil potrjen. Sredi 2011 se je vlada sicer uskladila in v parlament poslala še novi Zakon o medijih, vendar ta že v parlamentu ni prejel podpore vseh koalicijskih poslancev. Umaknjen je iz parlamentarnega postopka že po prvi obravnavi, ko je proti nadaljnji obravnavi zakona glasovalo 39 poslank in poslancev, 38 pa je glasovalo za.

Tabela 3: Neuspela poskusa spremembe medijske zakonodaje

Zakon	Leto	Politična stranka na čelu vlade	Predsednik vlade	Politična stranka na čelu ministrstva za kulturo	Minister za kulturo
Zakon o RTV Slovenija	2010	Socialni demokrati (SD)	Borut Pahor	Zares – nova politika (Zares)	Majda Širca
Zakon o medijih	2011	Socialni demokrati (SD)	Borut Pahor	Zares – nova politika (Zares)	Majda Širca

Novi zakon o medijih, ki leta 2011 ni dobil podpore parlamenta za nadaljnjo obravnavo, je med številnimi členi vključeval tudi določila, ki v slovenski pravni red prenašajo vsebine Direktive EU o avdiovizualnih medijskih storitvah. Ker novi krovni zakon o medijih s temi določili ni bil sprejet, je bil še istega leta na hitro pripravljen in sprejet dodatni zakon – Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah, ki je vključeval le določila, ki izhajajo iz direktive. S tem pa so razveljavljena nekatera določila veljavnega zakona o medijih.

Ta in še druge parcialne zakonske spremembe v petnajstih letih od sprejetja zakona o medijih imajo za posledico to, da je že tako obsežen zakon postal nepregledno besedilo veljavnih in prečrtanih določil. Konec leta 2016 veljavna različica zakona o medijih ima, na primer, oznako ZMed-D. Prva različica zakona iz leta 2001 je imela oznako ZMed, novela iz 2006 pa oznako Zmed-A. V Pravno-informacijskem sistemu Republike Slovenije pa je zabeleženo, da je različica zakona o medijih, veljavna konec leta 2016 petnajsta različica prečiščenega besedila tega zakona. Poleg večjih sprememb, ko je novelirani zakon s posebno oznako šel skozi celotno parlamentarno proceduro, je bil zakon o medijih v petnajstih letih očitno predmet še številnih drugih sprememb, ki nastanejo kot posledica sprejemanja drugih zakonov, uveljavljanja odločb Ustavnega sodišča itn.

Že zakon o javnih glasilih iz leta 1994 je imel, s kazenskimi določbami vred, 98 členov, zakon o medijih iz leta 2001 pa je štel še veliko več členov – 168. Pri nadaljnjih spremembah je sprejeto nekaj novih členov, nekaj starih pa razveljavljeno. Če prištejemo še Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah iz leta 2011 s 50 členi, Zakon o RTV Slovenija z nekaj več kot 50 členi, in Zakon o STA s približno 30 členi, lahko ugotovimo, da področje medijev neposredno ureja zakonodaja s 300 členi.

V časovnem loku 25 let je opazen trend naraščanja števila zakonskih členov v krovnem zakonu in tudi števila zakonov na medijskem področju. Iz tega bi lahko sledil sklep o trendu naraščajoče regulacije medijev od osamosvojitve do danes, vendar gre bolj za sindrom paternalističnega kopičenja deklarativnih norm kot za kot za delujoč in močan normativni in institucionalni okvir.

V 300 zakonskih členih v medijski zakonodaji se leta 2016 na spol v medijih nanaša le nekaj členov, ki določajo prepoved spodbujanja k neenakopravnosti v vsebinah medijev ter ena alineja v noveli zakona o medijih iz leta 2006, ki določa spoštovanje načela enakosti spolov v programskih vsebinah lokalnih in regionalnih radijskih in televizijskih programov kot eno izmed meril za dodelitev subvencije tem medijem na rednih letnih razpisih Ministrstva za kulturo.

3 Obdobja medijskega sistema in značilnosti

3.1 Prvo desetletje – paternalistični zagon od emancipacije do komercializacije

Devetdeseta leta prejšnjega stoletja tj. prvo desetletje medijske politike v samostojni Sloveniji je zaznamoval viden zagon pri postavljanju medijskega sistema saj so v tem obdobju skoraj istočasno sprejeta zakon o javnih glasilih in zakon o RTV Slovenija.

Marca 1994 je Državni zbor Republike Slovenije sprejel dva zakona – Zakon o javnih glasilih kot krovni zakon, in Zakon o Radioteleviziji Slovenija kot področni zakon. S tem sta prenehala veljati zakona, ki sta veljala v času, ko je Slovenija bila sestavni del SFRJ – Zakon o javnem obveščanju, ki ga je 1986 sprejela republiška skupščina in Zakon o RTV Slovenija, ki ga je republiška skupščina sprejela 1990. Prenehala so se uporabljati tudi določila Zakona o temeljih sistema javnega obveščanja, ki je bil sprejet v zvezni skupščini SFRJ leta 1985.

Značilnost leta 1994 vzpostavljenega zakonskega okvira za medijski sistem v Sloveniji je njegova neučinkovitost, saj za ključne omejitve v zakonu o javnih glasilih niso določene pristojnosti nadzornih institucij niti sankcije v primeru kršitev zakonodaje.

Zakon o javnih glasilih je sicer paternalistično definiral in predpisal veliko pravil, od obveznosti vpisa v evidenco javnih glasil pri pristojnem državnem organu pred začetkom izdajanja medija do »pravic in odgovornosti« javnih glasil, odgovornih urednikov in novinarjev; obsežno je predpisal pravila pri uresničevanju pravice do odgovora in popravka, naložil medijem obveznost vsakoletnega objavljanja virov financiranja in lastniške strukture v Uradnem listu in celo zapisal, da je vnašanje tujega tiska v državo prosto ter s skoraj 15 členi določal postopek za registracijo tujih dopisnikov. Vendar je šlo bolj za paternalistično deklarativnost kot za regulacijo, saj večina teh določil ni zaživela v praksi.

Zakon o javnih glasilih iz leta 1994 se ni, tudi na ta deklarativen način, z nobenim določilom dotaknil enakosti spolov v medijih.

Ne le da ni vzpostavil učinkovitega nadzora nad uresničevanjem sprejetih določil, zakon je tudi zamudil z regulacijo pomembnih področij, ki so potem usodno vplivali na stanje in odnose v medijskem sistemu. Najpomembnejše frekvence za oddajanje radijskih in televizijskih programov so, na primer, bile podeljene v interregnumu, pred sprejetjem zakona o javnih glasilih (Hrvatina, Milosavljević 2001: 14). Istočasno je proces privatizacije medijev v začetku devetdesetih potekal po splošnih predpisih o lastninjenju podjetij, zakon o javnih glasilih pa je šele leta 1994 omejil lastniške deleže in koncentracijo lastništva. Vendar te prve omejitve največjega lastniškega ali upravljaljskega deleža v medijih na 33 odstotkov ter prepovedi navzkrižnega lastništva med dnevnim tiskom in RTV organizacijami niso bistveno vplivale na nadaljevanje trgovanja z lastniškimi deleži v medijih.

Zakon o javnih glasilih sploh ni predpisal sankcij za nespoštovanje teh določb, niti jasno določil pristojnosti nadzornih institucij, ki bi spremljale razmere in ukrepale na tem področju. Odsotnost učinkovitih instrumentov za regulacijo medijskega lastništva in preprečevanje medijske koncentracije je značilnost medijske politike v Sloveniji od tega prvega zakona do danes. Začne pa se že pri temeljnem vprašanju preglednosti (transparentnosti) lastništva tj. podatkov o tem, kdo so dejanski lastniki medijev, kdo se skriva za kupci in prodajalci tj. za podjetji, ki pridobivajo lastniške deleže v medijih. Raziskave so razkrivale, da so bila nekatera od teh podjetij povsem očitno le navidezni kupci oziroma lastniki, saj so imela le poštni nabiralnik, niti sedeža ne (Hrvatina, Kučić 2002).

Nezmožnost države, da z instrumenti medijske politike zagotovi preglednost lastništva medijev in trgovanja z lastniškimi deleži v medijih, vključno s podatki o tem, kdo so dejanski lastniki in kateri so viri njihovega financiranja, je usodno vplivala na stanje v medijskem sistemu, v samih medijih in v novinarstvu, še posebej pa na dojemanje medijev kot plena političnih in ekonomskih navezav in prevzemov.

Veliko vlogo v netransparentnem trgovanju z lastniškimi deleži v medijih v tem prvem obdobju na novo postavljenega medijskega sistema so odigrali državni skladi, ki so po uveljavljenem modelu lastninjenja podjetij v Sloveniji imeli tudi v medijskih podjetjih pomembne deleže ter z njimi trgovali glede na interese strank na oblasti.

Posebna značilnost slovenskega medijskega sistema, ki se je oblikovala v devetdesetih in je trajala vse do ekonomske krize in krize poslovnega modela za tiskane medije, je ohranjanje osrednje vloge dnevnih časopisov Delo, Dnevnik in Večer kot oblikovalcev javnega mnenja in hkrati velikih zaposlovalcev v zasebnem medijskem sektorju. Gre za medijska podjetja, ki so bila ustanovljena v prejšnjem sistemu in zato podvržena privatizaciji, nepreglednem prekupčevanju z lastniškimi deleži in plenilskem pohodu politično-kapitalskih navezav. Kot se bo izkazalo v drugem desetletju medijskega sistema, bodo posledice, ki so jih ti mediji utrpeli zaradi odsotnosti učinkovite medijske politike, ki bi

preprečila plenilsko izčrpavanje teh medijskih podjetij in zaščitila javni interes, nepopravljive in daljnosežne za cel medijski sistem.

Obdobje devetdesetih so hkrati zaznamovali neuspešni poskusi zagona in delovanja novih splošoinformativnih dnevnih časopisov. Za instrument medijske politike lahko pogojno štejemo poskus, da se v začetku devetdesetih z državnimi sredstvi in s politično odločitvijo spodbudi (ponovni) zagon in delovanje časnika Slovenec (Hrvatini, Milosavljević 2001: 27), vendar sta paternalizem desnih političnih strank nad časopisom, odsotnost delujočega medijskega trga in nesposobnost uredniške in upravljaljske strukture v nekaj letih odplavila časopis in z njim tudi velike vsote javnih sredstev, ki so bila vanj vložena.

Našo tezo o odsotnosti medijske politike kot načrtnega sprejemanja predpisov in ukrepov z namenom vzpostavitve načrtovanih značilnosti medijskega sistema najbolj potrди dejstvo, da je bil zagon največje komercialne televizije v Sloveniji leta 1995 plod iznajdljivosti ustanoviteljev, ki jim ni bilo potrebno zaprositi za nacionalno frekvenco ali zanjo državi ustrezno plačati, če bi nacionalno frekvenco država ponudila najboljšemu ponudniku na razpisu, kakor je to bil primer v nekaterih drugih post-socialističnih državah. Začetek predvajanja programa POP TV je omogočila združitev več regionalnih frekvenc, ki so skupaj pokrivalo celo državo, njihovi imetniki pa so sklenili posel z ameriško korporacijo Central European Media Enterprises (CME) in ustanovili skupno podjetje Pro Plus, izdajatelja programa POP TV. Državne institucije, pristojne za medijsko politiko, so zagon nove komercialne televizije z nacionalnim dosegom, ki ji sploh ni bilo potrebno zaprositi za frekvenco, saj je frekvence že imela, le opazovale, saj možnosti združevanja frekvence takratna zakonodaja sploh ni predvidela, torej tudi prepovedala ni.

Tako je, na primer, 15 členov zakona o javnih glasilih je v tem prvem desetletju novega medijskega sistema v Sloveniji reguliralo, kako se lahko tuji dopisnik akreditira v Sloveniji, ni pa zakon vseboval niti enega člena, ki bi določil, da frekvence niso prenosljive na način, da se jih brez soglasja države poveže v mrežo in izdajanje skupnega programa prenese na skupno podjetje oziroma bi določil, da je za vsak televizijski program, ki se predvaja na celotnem območju države, potrebno zaprositi za nacionalno frekvenco. Nacionalno frekvenco pa bi s povezovanjem prostih lokalnih ali regionalnih frekvenc vzpostavila država, ne pa zasebna podjetja mimo države. Problem je bil tudi v tem, da so vse pomembne frekvence razdeljene brez razpisov v začetku devetdesetih, še pred sprejetjem zakona o javnih glasilih in pristojne institucije po tem obdobju niso več niti razpolagale z zadostnim prostim frekvenčnim spektrom, da bi strateško in načrtno razpolagale z njim.

Če upoštevamo, da imata televizijski program POP TV in njegov izdajatelj Pro Plus s svojim brezkompromisnim komercialnim pristopom vse od devetdesetih ključen vpliv na medijski trg (saj se

je potem širil še na druge programe in platforme), na produkcijske in novinarske pristope in standarde, programske formate, na zaposlitvene statuse novinarjev in drugih ustvarjalcev v medijih v Sloveniji, nam epizoda o nastanku Pro Plusa na podlagi luknje v zakonu ponazori vso razsežnost odsotnosti oziroma praznega paternalizma slovenske medijske politike, zlasti v tem začetnem obdobju.

Prvo desetletje medijskega sistema je zaznamovalo tudi prizadevanje Rimskokatoliške cerkve v Sloveniji, da bi razvejala svojo medijsko dejavnost. Po osamosvojitvi je država (tj. medijska politika ali odsotnost medijske politike) omogočila RKC privilegiran položaj na področju medijev v primerjavi z drugimi verskimi skupnostmi in civilnodružbenimi organizacijami v Sloveniji (Hrvatini, Petković 2007: 167). S pomočjo državnih mehanizmov (omogočen dostop do številnih frekvenc in subvencij) in na podlagi ambicije, strateških potez in investicij takratnih cerkvenih krogov je RKC vzpostavila celo skupino medijev, na katero je imela vpliv.

RKC se je od prvega desetletja medijskega sistema v samostojni Sloveniji vzpostavila kot izdajateljica ali (so)lastnica dnevnega in tedenskega tiska, radia in televizije, v drugem desetletju medijskega sistema pa tudi lastnica telekomunikacijskega podjetja T2. Iz nekaterih medijev se je po letu 2003 umaknila, po razlagah predstavnikov RKC zato, ker pri medijih »gre za občutljivo zadevo« in ker »mora cerkev ohraniti nevtralnost«².

Pregled medijev in sorodnih podjetij, v katerih je bila RKC udeležena od začetka delovanja medijskega sistema v samostojni Sloveniji vključuje dva splošnoinformativna dnevnik, dva tednika (splošnoinformativni in specializirani), podjetje za distribucijo tiskanih medijev, radio z nacionalno pokritostjo, televizijo z nacionalno pokritostjo in telekomunikacijsko podjetje, ki med drugim uporabnikom ponuja dostop do TV programov in interneta. Hkrati ni možno spregledati vpliva RKC na verski program in vsebine RTV Slovenija od osamosvojitve, ter tudi močno udeležbo predstavnikov RKC v programskem svetu RTV Slovenija.

Tabela 4: Udeležba RKC v medijski dejavnosti od 1990 do 2016

Medij	Udeležba RKC	Obdobje
Slovenec (dnevnik)	Solastništvo (preko tednika Družina in Janeza Grila). Med upniki ob zaprtju časopisa najdemo Krekovo banko in podjetje Info grafika (oboje v lasti RKC ali z njo povezanih subjektov).	1991-1996

² Mirko Krašovec, ravnatelj gospodarske uprave Nadškofije Maribor, v pogovoru za *Mladino*, 3. 2. 2007.

Delo (dnevnik)	Solastništvo (preko Krekove družbe)	1995 – 2003
Mag (tednik)	Solastništvo – »posojilni delež« (preko Krekove banke)	1995-1999
Družina (tednik)	Ustanovitev, lastništvo	1952-zdaj
Delo Prodaja (podjetje za distribucijo tiska)	Solastništvo (preko Krekove družbe in holdinga Zvon Ena)	2004-2005 (Krekova družba) 2004-2007, s krajšo prekinitvijo (Zvon Ena)
Radio Ognjišče	Ustanovitev, lastništvo	1994-zdaj
TV3	Ustanovitev, lastništvo	1995-2003
T-2	Ustanovitev, lastništvo	2005-2008
RTV Slovenija	Vpliv na verski program, udeležba v programskem svetu RTVS	1990-zdaj, 2006-zdaj

Vir: Hrvatin, Petković 2007.

Država je v začetku prvega desetletja medijskega sistema, še pred sprejetjem zakona o javnih glasilih in uvedbo javnih razpisov, podelila Radiu Ognjišče in RTV Ognjišče številne frekvence, ki so radijskem in televizijskem programu omogočile nacionalno pokritost. RKC je po tem frekvence z RTV Ognjišče prenesla na TV3, ne da bi za to bile določene ustrezne zakonske podlage. Pozneje, leta 2003, je RKC televizijo TV3, s frekvenco vred, prodala tujemu lastniku, izdajatelju komercialnega televizijskega programa.³ Tuji lastniki so po tem menjavali kot po tekočem traku. Ta primer ponazori, da je še ena komercialna televizija v Sloveniji s frekvencami, ki ji omogočajo nacionalno pokritost, nastala mimo načrtov in instrumentov medijske politike, saj so frekvence, namenjene cerkvi pristale pri tujih podjetjih, ki predvajajo komercialne televizijske programe, finančno korist pri prodaji pa je pridobila RKC.

Če na tem mestu zaokrožimo to epizodo o medijski politiki in Rimskokatoliški cerkvi v Sloveniji, ki se je začela v prvem desetletju medijskega sistema, naj omenimo, da je Radio Ognjišče v drugem desetletju medijskega sistema, po začetku uveljavljanja novega zakona o medijih, leta 2004, pridobil status nepridobitnega radijskega programa posebnega pomena, s tem tudi možnost udeležbe na javnih razpisih za sofinanciranje programskih vsebin in tehnične infrastrukture s sredstvi državnega proračuna. Podatki v sistemu Erar beležijo transakcije subvencij Ministrstva za kulturo iz tega naslova v višini 1.150.225,26 EUR med letoma 2005 in 2016, torej v tem obdobju v povprečju 100 tisoč evrov letno.⁴

³ Glej <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/39/tranzicija/>.

⁴ Po podatkih aplikacije Erar, ki spremlja vse transakcije iz državnega proračuna. Glej: <http://erar.si/placnik/33405/prejemnik/12724246/>. Dostop 15.12. 2016.

3.1.1 (Neizkoriščeni) Emancipatorni elementi – a nič o enakosti spolov

Zagon medijskega sistema v devetdesetih in tudi zakonski okvir, ki je bil vzpostavljen z dvema zakonoma leta 1994, sta vključevala tudi vrsto emancipatornih elementov. Nobeden od njih pa ni posebne pozornosti namenjal načelu enakosti spolov.

Pomenljiv je naziv takratnega krovnega zakona, ki je vse medije, tudi zasebne in komercialne, zaobjel s pojmom »javna glasila«. Takšno pojmovanje in poimenovanje je novinarstvo in medije kot dejavnost še vedno primarno uvrščalo v sfero javnega komuniciranja in javnosti. V nekaterih drugih post-socialističnih državah, na primer Srbiji, takšen krovni zakon ves čas, tudi v zadnji različici, sprejeti leta 2014, v naslovu vključuje »javno informiranje«. To pojmovanje medijev kot javnih glasil je bilo v Sloveniji opuščeno že v naslednjem zakonu leta 2001 ter se je v medijskem sistemu in v splošni javnosti pojem »javni« pri kategoriziranju in dojemanju medijev ohranil le še v povezavi z javno radiotelevizijo RTV Slovenija.

Zakon o javnih glasilih iz 1994 je kot prvi krovni zakon na področju medijev po osamosvojitvi vključeval nekaj mehanizmov, ki jih lahko štejemo za emancipatorne, saj so odpirali možnosti za opolnomočenje in zaščito pravic novinarjev in urednikov v razmerju do lastnikov. Ta zakonska določila so v poznejših zakonih le deloma ohranjena.

Gre, na primer, za določilo, da so novinarji in uredniki v okviru programske zasnove medija in kodeksa novinarske etike pri svojem delu neodvisni ter se jim ne more odpovedati delovnega razmerja, spremeniti statusa v uredništvu, zmanjšati plače ali kako drugače poslabšati položaja zaradi izražanja stališč, ki so v skladu s programsko zasnovo in novinarsko etiko, ali zaradi odklonitve objave informacije ali mnenja, s katero bi kršili programsko zasnovo ali novinarsko etiko. To določilo ureja in omogoča ugovor vesti. Poleg tega je zakon določal, da izdajatelj imenuje odgovornega urednika »po poprejšnjem mnenju uredništva«, ta pa področne urednike spet z obveznostjo, da pridobi poprejšnje mnenje uredništva o kandidatih. Vpliv novinarjev in uredništva je zakon omogočal tudi z določilom, da mora izdajatelj za spremembo programske zasnove pridobiti predhodno mnenje uredništva. Predvidel je tudi »poravnalni odbor« za reševanje spornih vprašanj med izdajateljem medija in uredništvom v zvezi z uresničevanjem sprejete programske zasnove in uredniške politike.

V definiciji novinarja in določilih o sestavi uredništva prvi medijski zakon v samostojni Sloveniji že omenja »samostojne novinarje« kot tiste, ki niso zaposleni v medijih, vendar se »pretežno preživljajo z novinarskim delom«. Ali bodo samostojni novinarji šteli za člane uredništva, je zakon iz leta 1994 prepustil izdajateljem.

Zakon je v medijski sistem vključil študentske medije in tudi določil, da se pravice in odgovornosti novinarjev, urednikov in uredništev uveljavljajo tudi za študente, ki opravljajo novinarsko delo v »javnih glasilih, katerih izdajatelj je študentska organizacija«.

Kot tudi druga zakonska določila, tudi ta z emancipatornimi elementi niso povsem zaživela, je pa bilo glasovanje o imenovanju odgovornih urednikov v osrednjih medijih vrsto let sestavni del postopka. Tudi rezultati glasovanja novinark in novinarjev v teh medijih so bili objavljeni. Časopisna hiša Dnevnik pa je, na primer, v svojih internih aktih novinarjem podelila pravico, da izrekajo ne le mnenje, temveč celo soglasje pri imenovanju in razrešitvi odgovornih urednikov. To je pomenilo, da uprava oziroma lastnik časopisa Dnevnik brez soglasja uredništva ni mogel imenovati odgovornega urednika. Vendar je praksa izrekanja uredništva o predlaganem odgovornem uredniku zaživela predvsem v osrednjih medijskih hišah z daljšo tradicijo, kot so Delo, Dnevnik in Večer. Ni pa bila javnost nikoli seznanjena, ali so zakonsko določilo, ki uprave medijev zavezujejo k pridobivanju mnenja uredništva pri imenovanju odgovornih urednikov, spoštovali v manjših medijih in v podjetjih, ki izdajajo komercialne televizijske ali radijske programe.

Emancipatorne nastavke bi novinarke in novinarji ter drugi zaposleni v medijih v tem prvem obdobju gradnje medijskega sistema in medijske politike lahko našli in uporabili za zaščito svojega položaja i pravic tudi v modelu lastninjenja, ki jim je v lastninjenih medijih omogočil pridobivanje 60-odstotnega lastniškega deleža. Večinoma pa so svoje lastninske certifikate in deleže brez dolgoročnega premisleka in za kratkoročne koristi prodali družbam, ki jim povsem očitno upravljanje z mediji ni bila strateška dejavnost, temveč so s temi deleži le prekupčevali z namenom zaslužkarstva, izčrpavanja in zastavljanja pridobljenih resursov, ali za interese določenih političnih in kapitalskih navez.

3.1.2 Samoorganiziranje in samoregulacija

Devetdeseta leta so bila tudi leta samoorganiziranja in zagona samoregulacije v novinarstvu in oglaševanju. Leta 1990 je bil ustanovljen Sindikat novinarjev Slovenije in leto za tem, decembra 1991, podpisana tudi kolektivna pogodba z delodajalci v medijski dejavnosti, kot sploh prva poklicna kolektivna pogodba v samostojni Sloveniji. Vsebovala je številna določila, ki so izpričevala ozaveščenost novinarjev o pravicah in o posebnostih novinarskega poklica, predvidevala je, na primer, pripravništvo in mentorstvo, tudi poseben položaj novinarjev-invalidov in tistih po 50 letu starosti, omenjala je tudi status samostojnih novinarjev, vendar dimenzije spola in problemov z uveljavljanjem enakih možnosti spolov v medijih ni naslovila. Vključevala pa je več določil, ki so upoštevala družinske razmere, samohranilskost, število otrok ipd. Glede položaja samostojnih novinarjev je kolektivna pogodba v prehodnih in končnih določbah navedla le, da se njihovo plačilo

določi s posebno pogodbo, pri čemer pogoji ne morejo biti slabši kot za zaposlene novinarje. Drugih pravic in obveznosti svobodnih novinarjev pa kolektivna pogodba, sklenjena konec 1991, ni omenjala.

Društvo novinarjev Slovenije se je prenovilo in novembra 1991 sprejelo kodeks novinarjev Republike Slovenije. Leta 1997 pa sta sindikat in društvo skupaj ustanovila samoregulacijski organ Novinarsko častno razsodišče, ki razsoja o pritožbah glede kršitev novinarskega kodeksa.

Hkrati se je samoorganizirala oglaševalska panoga, ki je v Sloveniji bila dokaj razvita že v zadnjem obdobju socializma. Leta 1994 je ustanovljena Slovenska oglaševalska zbornica, v kateri še danes deluje združenje oglaševalcev, oglaševalskih agencij in medijev. Istega leta je bil pri oglaševalski zbornici sprejet tudi prvi oglaševalski kodeks, ki je v devetdesetih še dvakrat prenovljen – 1997 in 1999. Ustanovljeno je tudi oglaševalsko razsodišče.

Manj dejavni, povezovalni in artikulirani v samoorganiziranju so bili izdajatelji medijev tj. medijska podjetja. Del njih se je organiziral znotraj Gospodarske zbornice Slovenije v sekcije in združenja, ki so ves čas spreminjala ime in število včlanjenih medijskih podjetij, zelo redko pa so dosegala reprezentativnost. So pa zato imela kot del GZS vrsto let zakonsko določeno privilegirano vlogo v pogajanjih s sindikati o kolektivni pogodbi. Med podpisniki kolektivne pogodbe za poklicne novinarje leta 1991 je, na primer, navedena Sekcija za tisk Gospodarske zbornice Slovenije. Pozneje so se medijska podjetja znotraj GZS povezala v Združenje za tisk in radiodifuzne medije, nato v Združenje za tisk in medije, potem v Zbornico založništva, knjigotrštva, grafične dejavnosti in radiodifuznih medijev, sedaj, konec leta 2016, pa znotraj GZS deluje Medijska zbornica z združenjem radiodifuznih medijev in združenjem založnikov časopisov in revij ter združenjem grafične dejavnosti.

Med najbolj samoorganiziranimi in dejavnimi izdajatelji medijev so bile ves čas od osamosvojitve lokalne in regionalne radijske in televizijske postaje, velika medijska podjetja in zaposlovalci pa so bili manj včlanjeni in dejavni v združenjih medijske industrije.

Manko reprezentativne samoorganiziranosti medijskih podjetij je vplival tudi na težave in blokado pogajanj s sindikatom o prenovi kolektivne pogodbe za novinarje, ki je prinesla enostransko odpoved pogodbe in potem še drastične posege izdajateljev v socialni in profesionalni položaj novinarjev. Vendar te razmere niso bile nikoli naslovljene z instrumenti medijske politike – ne v devetdesetih, ko je že kazalo na krizo spoštovanja kolektivne pogodbe, ne pozneje.

Sredi devetdesetih je Urad za žensko politiko na več načinov predstavil rezultate monitoringa in organiziral razpravo o položaju žensk v medijih ter reprezentacijah žensk v medijskih vsebinah v Sloveniji. Monitoring je bil del mednarodnega projekta v pripravi na konferenco ZN v Pekingu leta 1995. V teh poročilih in razpravah so predstavili podatke o disproporcionalno majhni zastopanosti

žensk v vsebinah in na vodstvenih položajih v medijih. Navedli so tudi, da je v medijih v Sloveniji uveljavljen vzorec, da ženske zasedajo položaje z višjo izobrazbo kot je za te položaje potrebna, da pa je pri moških ravno obratno – zasedajo položaje z nižjo izobrazbo kot je za te položaje potrebna (Kozmik, Jeram 1995). Vendar te ugotovitve in pozivi za ukrepanje niso prispevali k angažiranju novinarskih ali medijskih organizacij, da bi cilje za odpravljanje teh neenakosti vključili v svoje samoregulacijske dokumente, se sistematično ukvarjali z odpravljanjem takšnih razmer ali da bi se ženske emancipatorno samoorganizirale v novinarskih organizacijah ali medijskih združenjih.

3.2 Drugo desetletje – impotentnost regulacijske grandioznosti, poglobljanje polarizacije in nizanje konfliktov

Na prelomu dveh prvih desetletij medijskega sistema v samostojni Sloveniji, leta 2000, je urad za varstvo konkurence dovolil združitev POP TV in Kanala A, s tem pa se je začelo obdobje velike prevlade skupine Pro Plus na medijskem trgu, ki traja do danes. Pro Plus ima v lasti tudi najbolj obiskano novičarsko spletno stran v Sloveniji, 24ur.com, ter več drugih televizijskih in spletnih izdaj, po mnenju poznavalcev medijskega trga pa s svojo prevlado in prijemi pri trženju svojih programov »onemogoča razvoj drugih medijev v Sloveniji« (Kučić 2015). Takšno sklepanje izhaja tudi iz odločbe Agencije za varstvo konkurence, ki je v odločbi leta 2015 ugotovila, da je Pro Plus od leta 2003 zlorabljal prevladujoči položaj na trgu televizijskega oglaševanja, in mu izrekla globo v višini 4,9 milijona evrov.

Začetek drugega desetletja medijskega sistema v samostojni Sloveniji je na področju medijske politike najbolj zaznamoval grandiozni regulacijski podvig – priprava in sprejetje novega krovnega zakona z rekordnim številom členov. Ob sprejetju jih je imel 168. Ta zakon, sprejet leta 2001, je namesto »javnih glasil« kot predmet regulacije navedel »medije«. Pod naslovom »zakon o medijih« in z bistvenimi spremembami in dopolnili, sprejetimi leta 2006, ter številnimi manjšimi, velja še danes.

Zakon je ohranil in še dogradil obveznost o vpisu medijev v register oziroma »razvid medijev« pri Ministrstvu za kulturo. Obdržal je tudi nekaj instrumentov za uveljavljanje vpliva novinarjev in njihove avtonomije, saj je vključil določila o obveznosti uprave, da pri imenovanju odgovornih urednikov pridobi mnenje uredništva ter o možnosti ugovora vesti za novinarje. Uvedel je tudi sistem podeljevanja statusa samostojnega novinarja in register samostojnih novinarjev pri Ministrstvu za kulturo.

Zakon o medijih je v sistem regulacije in nadzora na uresničevanju zakonskih določil vključil več institucij, čigave pristojnosti so se prepletale, to pa je hkrati bil priročen izgovor za neukrepanje (Indireg 2011). V regulacijo medijev je zakon vključil Ministrstvo za kulturo, agencijo, pristojno za radiofrekvenčni spekter ter televizijske in radijske programe (takrat je njen naziv bil Agencija za telekomunikacije in radiodifuzijo) ter svet za radiodifuzijo kot neodvisno strokovno regulacijsko telo, ki ga je vzpostavil že zakon o javnih glasilih v devetdesetih, vendar je z ne povsem jasnimi pristojnostmi in šibkimi resursi obvisel v zraku, zakon o medijih pa ga je »utopil« v agencijo. Na seznamu pristojnih organov, ki jim je zakon določil pristojnosti v nekaterih postopkih v zvezi z regulacijo medijev sta še Agencija za trg vrednostnih papirjev in organ, pristojen za varstvo konkurence, a se tudi tukaj seznam »medijskih regulatorjev« ne zaključí. Namreč, zakon o medijih je leta 2001 kot svojevrsten unikum v regulaciji medijev v Evropi za izvajanje nalog inšpekcijskega nadzora nad uresničevanjem zakona uvedel funkcijo medijskega inšpektorja znotraj inšpektorata za kulturo.

Na področju medijskega lastništva je zakon o medijih, sprejet leta 2001, dodatno omejil lastniške in upravljalvske deleže v medijih z 33 odstotkov, kot je veljalo dotlej, na »do 20 odstotkov«. Podrobneje je opredelil omejitve navzkrižnega lastništva, še posebej med dnevnim splošnoinformativnim tiskom in radiotelevizijskimi programi. Dodatne pristojnosti v zvezi z omejevanjem koncentracije je namenil Ministrstvu za kulturo, saj od leta 2001 morajo lastniki medijev v Sloveniji, ki si želijo pridobiti 20 ali več odstotkov lastništva v enem mediju, pridobiti soglasje ministrstva. Pri presoji pa mora ministrstvo upoštevati v zakonu določene kriterije za ugotavljanje koncentracije glede na velikost občinstva, ki ga medij doseže s signalom ali številom prodanih izvodov, in glede na delež prihodkov od prodaje oglasnega prostora, ki ga ima ta medij v celotnem prihodku od prodaje oglasnega prostora v vseh medijih v Sloveniji.

Zakon o medijih je leta 2001 uvedel sistem letnih razpisov za sofinanciranje programskih vsebin in vlaganj v tehnično infrastrukturo v medijih. Državno subvencioniranje medijev je stalnica medijske politike in medijskega sistema v Sloveniji, saj se je nadaljevalo tudi po socializmu na podlagi zakona o javnih glasilih, ki je določal, da država podpira razvoj nekomercialnih medijev na način in po kriterijih, ki jih določi vlada. Zakon iz leta 2001 pa je le vzpostavil preglednejši sistem letnih razpisov, ter v skladu z določili zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo v sistem odločanja o projektih, prispelih na letne razpise, vključil strokovno javnost. Strokovno telo, ki ga je v ta namen imenoval minister za kulturo, se je v tem obdobju imenovalo svet za medije

Če je zakon o javnih glasilih leta 1994 subvencioniranje opredelil v poglavju, ki govori o »odgovornosti države Slovenije za razvoj nekomercialnih javnih glasil in tehnično infrastrukturo«, je zakon o medijih

leta 2001 sistem subvencioniranja medijev v Sloveniji določil v poglavju »Javni interes na področju medijev«.

Subvencioniranje programskih vsebin medijev in vlaganj v tehnično infrastrukturo medijev z državnimi sredstvi bi lahko bilo področje medijske politike, kjer bi država med merila ali pogoje za pridobitev subvencije vključila samoregulacijske ukrepe medijev na področju uveljavljanje načela enakosti spolov v organizacijski strukturi in programskih vsebinah, vendar takšnih meril zakon iz leta 2001 ni določal. Ni ga vključeval niti seznam meril v vsakoletnih vladnih uredbah o izvedbi letnega razpisa.

Zakon o medijih je uvedel status lokalnih, regionalnih in študentskih radijskih in televizijskih programov »posebnega pomena za slovensko kulturo« ter določil, da za njihovo delovanje država nameni sredstva iz državnega proračuna in izločitvijo 3 odstotkov prispevka, ki ga gospodinjstva in drugi zavezanci plačujejo za delovanje RTV Slovenija. Določilo o izločitvi 3 odstotkov RTV prispevka za sofinanciranje lokalnih, regionalnih in študentskih radijskih in televizijskih programov je Ustavno sodišče razveljavilo leta 2004. Oceno ustavnosti je zahtevala RTV Slovenija. Po razveljavitvi tega določila je s spremembo zakona o medijih sprejeta rešitev, po kateri se namesto iz RTV prispevka takšen obseg sredstev tem radijskim in televizijskim programom nameni vsako leto iz državnega proračuna. Tako je vsakoletni razpis za sofinanciranje programskih vsebin v medijih sestavljen iz dveh delov – enega, ki je namenjen sofinanciranju širšega spektra medijev in drugega, namenjenega le lokalnim, regionalnim in študentskim radijskim in televizijskim programom posebnega pomena.

Radijski in televizijski programi posebnega pomena so statusna oblika, ki jo je medijska politika na začetku drugega desetletja samostojne države zavezala k določenim kvotam lastne produkcije in udeležbi javnosti v organih upravljanja, hkrati pa ji namenila privilegiran položaj pri dostopu do zajetnih državnih subvencij za programske vsebine in tehnično infrastrukturo. Vzpostavili so se kot svojevrsten tretji medijski sektor, ob javni radioteleviziji in zasebnih, komercialnih medijih. Nastavek za to je bil že v zakonu o javnih glasilih iz leta 1994, ki je določal poseben položaj in naloge za »nekomercialne lokalne RTV programe« in »študentske nekomercialne RTV programe«.

Natančnejša merila za pridobitev statusa radijskega in televizijskega programa posebnega pomena je določil Pravilnik o programih posebnega pomena, ki ga je ministrica za kulturo sprejela leta 2002. Ta določa pogoje, ki se nanašajo na programske vsebine in sestavo programskih odborov, vendar nikjer ne omenja enake zastopanosti spolov ali zavez k spoštovanju načela enakosti spolov.

Spol se v zakonu pojavlja le pri določilih o prepovedi spodbujanja k spolni neenakopravnosti v programskih vsebinah oziroma prepovedi »vzpodbujanja spolne diskriminacije« v oglasih, sankcije za nespoštovanje teh prepovedi pa je zakon predvidel le pri oglasih.

Zanimiva potrditev za našo tezo o odsotnosti medijske politike in pol drugo desetletje pisanja in spreminjanja zakonov brez poglobljenih analiz in vizij, je dejstvo, da je leta 2001 sprejet novi gigantski krovni zakonski dokument, ki je podrobno reguliral številna področja medijskega sistema, vključno z omejitvami lastništva in letnimi subvencijami medijem, a je potem leta 2004 sprejeti Nacionalni program za kulturo za obdobje 2004-2007 med cilje zapisal »spodbujanje in ohranjanje medijskega pluralizma« ter kot prvi ukrep za ta cilj navedel »pripravo celostne strategije razvoja na področju medijev in celostnega pregleda na medijsko krajino«. Gre za izvorni pristop k medijski politiki, po katerem najprej spišeš obsežen zakon, potem pa izdeláš strategijo razvoja tega področja.

Ta strategija ni bila nikoli izdelana in je tudi 12 let po sprejetju prvega nacionalnega programa za kulturo in še dveh za njem ni bilo. Leta 2016 je ministrstvo za kulturo pripravilo osnutek medijske strategije, ki pa ni zadosti upošteval izhodišč strokovne skupine in je zaradi številnih pomanjkljivosti naletel na kritike strokovne javnosti.

Drugo desetletje medijskega sistema v samostojni Sloveniji pa so zaznamovale težave z uresničevanjem obsežnega zakona o medijih, še bolj pa konflikti in poglobljanje politične polarizacije in političnega paralelizma v medijih.

3.2.1 Konfliktnost drugega desetletja

Konflikti v medijskem sistemu v drugem desetletju so izhajali tako iz socialnih kot tudi političnih razmer. Po eni strani so se med delodajalci in sindikatom novinarjev razplamtela nesoglasja okrog kolektivne pogodbe za novinarje, delodajalci so zavračali pogajanja s sindikatom o prenovi obstoječe kolektivne pogodbe in vključevanju samostojnih in svobodnih novinarjev v celoten sistem pravic in obveznosti, ki je zaobjet v kolektivni pogodbi. Konflikt je kulminiral z novinarsko stavko leta 2004, na dan takratnih parlamentarnih volitev.

Istočasno se je poglobljalo nezaupanje desnosredinskega političnega spektra v medije in medijski sistem, ki se je artikuliralo leta 2003 z zahtevami civilno-družbene pobude »*Nekaj je treba storiti*« s prvopodpisanimi Barbaro Brezigar, Dragom Demšarjem, Dragom Jančarjem, Vaskom Simonitijem in Aleksandrom Zornom, pobuda pa je podporo za zahteve zbirala na sedežu stranke SDS. V pobudi so trdili, da je v Sloveniji »prišlo do tolikšne koncentracije politične, finančne in medijske moči v rokah vlade in mreže njenih ljudi na vseh področjih, da je takšno stanje začelo resno ogrožati temelje demokratičnega ravnotežja«. Zahtevali so, da nacionalna televizija zagotovi direktne prenose sej

parlamenta in njegovih odborov, da se dva televizijska programa razdelita med pozicijo in opozicijo ter se vzpostavi sklad za pluralizacijo medijev.

Leto za tem, po zmagi SDS na volitvah 2004 in bliskovitih posegih takratne vlade pod vodstvom Janeza Janše v regulacijo medijev in posredno tudi v lastniško, upravljavsko in uredniško strukturo ter uredniško politiko osrednjih medijev, se je odprl največji konflikt med novinarji in vlado v celotnem obdobju samostojne Slovenije. Ni šlo toliko za konflikt med mediji in vlado, saj so mediji, lastniki in uprave večinoma brez velikega upora sprejeli vladne posege. Šlo je pretežno za konflikt med novinarsko skupnostjo v zavezništvu z velikim delom strokovne javnosti in vlado.

Vizija medijske politike stranke SDS, ki je med 2004 in 2008 vodila tako vlado kot samo ministrstvo za kulturo, se je opirala na zahteve iz pobude *Nekaj je treba storiti*, uresničila pa se je v zakonu o RTV Slovenija, ki je bil brez javne razprave pripravljen v prvih mesecih nove vlade leta 2005. Uvedel je novi sistem upravljanja z RTV Slovenija, po katerem večino članov organov upravljanja in nadzora – programskega in nadzornega sveta – imenuje parlament ali vlada. Zamrznil je višino RTV prispevka in uzakonil obveznost RTV Slovenija, da zažene tretji televizijski program in ga v celoti nameni prenosu sej parlamenta in parlamentarnem dogajanju. Konfliktnost tega obdobja ponazarja tudi referendum o tem zakonu, na katerem je ob nizki udeležbi volivcev in tesnim izidom, zakon potrjen.

Ideja o skladu za pluralizem medijev, ki je bila del zahtev pobude *Nekaj je treba storiti* leta 2003 je v določeni obliki zaživela v noveli zakona o medijih leta 2006, ko so dopolnjena določila o sofinanciranju medijev in uresničevanju javnega interesa v medijih. Prvo merilo za sofinanciranje programskih vsebin splošnoinformativnih tiskanih medijev, radijskih in televizijskih programov ter elektronskih publikacij je po tem zakonu postalo »zagotavljanje rednega in objektivnega ter uravnoveženega predstavljanja političnega delovanja in stališč raznih organizacij in posameznikov, zlasti politične pozicije in opozicije«.

To konfliktno obdobje, v katerem so spremembe medijske zakonodaje in ukrepi medijske politike sprejeti brez veliko javne razprave, je v zakon o medijih prineslo edino določilo v celotni slovenski medijski zakonodaji v 25 letih, ki bi ga lahko šteli za prispevek medijske politike k uresničevanju načela enakosti spolov. Gre za alinejo v zakonskem členu o sofinanciranju programskih vsebin medijev, ki kot zadnje merilo za sofinanciranje lokalnih, regionalnih in študentskih radijskih in televizijskih programov posebnega pomena navaja »zagotavljanje upoštevanja načela kulturne raznolikosti, načela enakih možnosti spolov ter uveljavljanja strpnosti«.

Med merila za letno sofinanciranje programskih vsebin medijev je sicer z novelo zakona o medijih v času vlade pod vodstvom SDS na pobudo novinarske skupnosti vključeno tudi »zagotavljanje večjega

zaposlovanja ali sklepanja pogodbenih razmerij zaposlovanja novinarjev oziroma programskih delavcev«.

Iz letnih razpisov, ki so sledili, ni bilo razvidno ali je in kako strokovna komisija pri ocenjevanju prijav ugotavljala, ali medij in programske vsebine, ki jih ta predlaga za sofinanciranje, ustreza zakonskim merilom.

Konfliktnost drugega desetletja medijskega sistema je zaznamovala tudi novinarska peticija »zoper cenzuro in politične pritiske na novinarje v Sloveniji«, ki je leta 2007 opozarjala na cenzuro in pritiske, ki jih izvaja vlada Janeza Janše preko raznih mehanizmov za obvladovanje medijev. Peticijo je podpisalo 571 novinarov in novinarjev na pobudo dveh izmed njih Blaža Zgaga, takrat novinarja Večera, in Mateja Šurca, novinarja Radia Slovenija. Pobudnika sta jo predala predsedniku Državnega zbora in tudi v sodelovanju z Društvom novinarjev Slovenije razposlala v mednarodno javnost, vladajoča stranka pa je pobudnike in podpisnike obtoževala, da sramotijo državo in delujejo zarotniško v prid eni politični opciji. Janez Janša je zahteval glasovanje o zaupnici vladi ter med sejo parlamenta o zaupnici v dolgem govoru obračunaval z mediji in novinarji.

Manjše število novinarjev se je pridružil očitkom vlade o političnem ozadju novinarske peticije in je ustanovilo novo združenje – Združenje novinarjev in publicistov.

Pobudnika novinarske peticije sta v nadaljevanju spodbudila sodelovanje drugih dveh novinarskih organizacij in več posameznikov z namenom snovanja izhodišč in poziva za prenovo medijske politike v Sloveniji. Dokument »Za prenovo medijske politike – Izhodišča za spremembe strukturnih, zakonodajnih in nadzornih mehanizmov na področju medijske politike« so leta 2008 pripravili in javnosti predstavili društvo in sindikat novinarjev Slovenije, Sandra B. Hrvatin, Iztok Jurančič, Brankica Petković, Grega Repovž, Jernej Rovšek, Špela Stare, Matej Šurc in Blaž Zgaga. Dokument razen kratke pozornosti javnosti ni imel večjega učinka na takratne ali poznejše snovalce medijske politike, njegove ključne točke pa so aktualne še danes.

V drugem desetletju medijskega sistema je postalo nazorna politična instrumentalizacija oglaševalskega posla z zakupovanjem oglasnega prostora in odsotnost ustreznih ukrepov medijske politike, ki bi to preprečevala. S spremembo oblasti 2004 je postalo razvidno, da so finančno obsežni in tudi prenapihneni posli oglasnega zakupa v imenu podjetij z državnimi lastniškimi deleži v času prejšnje oblasti vrsto let večinoma potekali preko ene agencije (Pristop). Nova oblast pa je namesto odpravljanja te anomalije posle (leta 2008, na primer, vredne več kot 20 milijonov evrov) le prenesla na drugo agencijo (Media Polis) v lasti podjetnika, ki je bil blizu vladajoče stranke. Oglase državnih podjetij so istočasno izgubili mediji, kritični do vlade. Oglaševalska zbornica se ni oglasila, je pa v tem

desetletju vzpostavila tri samoregulacijske mehanizme, ki so zagotavljali bolj verodostojno merjenje dosega medijev in s tem bolj verodostojne podatke, ki so jih pri načrtovanju potrebovali oglaševalci. Šlo je za projekt nacionalne raziskave branosti, ki so ji pristopili številni tiskani mediji in je pod okriljem Oglaševalske zbornice delovala od 2002 do 2014, projekt evidentiranja »revidirane naklade« tiskanih medijev, ki je delovalo od 2004 do 2015, in projekt merjenja obiskanosti spletne strani, ki se je začelo 2006 in deluje še danes. V Slovenski oglaševalski zbornici so proti koncu desetletja, leta 2009, prenovili še oglaševalski kodeks, ki velja še danes in vključuje določilo, da »oglaševanje ne sme nasprotovati samoumevni enakopravnosti med spoloma, niti prikazovati moškega, ženske ali otroka na žaljiv oz. podcenjujoč način«.

Konec drugega desetletja je zaznamovala tudi ekonomska kriza, ki je sovpadala z naraščajočim vplivom spletnih medijev, globalnih spletnih podjetij ter njihovih storitev. Seštevek ekonomskih in tehnoloških sprememb je učinkoval kot »kriza medijev« oziroma kriza dotedanega poslovnega modela za medije. Največje posledice so utrpeli tiskani mediji z drastičnim padcem naklad in sredstev od oglaševanja, varčevalnimi ukrepi in množičnimi odpuščanji. Poslovni model brezplačnikov, ki je bistveno vplival na medijski trg v Sloveniji v drugem desetletju medijskega sistema, se je podrl in prispeval k številu odpuščenih novinarjev. Medijska politika pa se ni zganila in za razliko od držav, ki so v tem obdobju posegale v medijski trg z namenom ohranjanja tiskanih medijev ali posebne pomoči novim medijem, ki so jih večinoma na spletu ustanavljali odpuščeni novinarji, v Sloveniji v tem obdobju ni bil sprejet nobeden tovrstni ukrep.

3.3 Tretja desetletje – status quo in nestabilnost vodenja sektorja

Začetek tretjega desetletja medijskega sistema v samostojni Sloveniji, ki še traja, je zaznamoval novi grandiozni poskus levosredinske koalicije na oblasti, da bi istočasno sprejela nova zakona o medijih in RTV Slovenija in iz temelja spremenila vzvode medijske politike, ki jih je z novim zakonom o RTV Slovenija iz leta 2005 in novelo zakona o medijih leta 2006 vzpostavila desnosredinska vlada.

Vendar je bil novi zakon o RTV Slovenija, ki je spremenil status, ustroj in vpliv politike na organe upravljanja javne radiotelevizije, takoj po sprejetju v parlamentu leta 2010, na zahtevo opozicije predmet glasovanja na referendumu. Ponovno je šlo za majhno udeležbo volivcev, kakor tudi pri referendumu leta 2005, le da novi zakon tokrat ni dobil večinske podpore tistih, ki so glasovali in ni stopil v veljavo. Tako zakon o RTV Slovenija, sprejet 2005, velja tudi 2016, torej 11 let, saj nobena vlada po letu 2010 in neuspehu na referendumu ni predlagala novega.

Še manj uspeha pa je imela takratna ministrica za kulturo Majda Širca, ko je vlada leta 2011 sicer podprla njen predloga zakona o medijih, a mu vladna koalicija že pri prvem branju zakona v

parlamentu ni zagotovila podpore. Poleg opozicije je podporo zakona odklonil tudi del koalicijskih poslancev iz vrst Slovenskih demokratov. Tako je novi zakon o medijih, ki ga je omenjena ministrica hkrati z novim zakonom o RTV Slovenija pripravljala več let v dolgotrajnem postopku posvetovanj s strokovno javnostjo, zavrnen.

Konceptualno sta oba zakona predstavljala poskus odmika od dotedanjega urejanja medijskega sistema, podirala nekatere (koruptivne) vzvode in statuse, uvajala nove, pri tem pa je bila vprašljiva doslednost in strokovna solidnost vseh teh rešitev, zlasti pa manko jasne vizije, ki bi imela široko politično podporo.

Nestanovitnost vladnih koalicij, zlasti ko gre za reforme medijskega sistema v Sloveniji, je zaznamovala začetek in tudi celo dosedanje obdobje tretjega desetletja. V šestih letih tega desetletja se je na vrhu pristojnega ministrstva za kulturo zamenjalo pet ministric in ministrov in nekaj manj vodij direktorata za medije. V zadnjem obdobju, od septembra 2016, pa vodje direktorata za medije sploh ni ter njegove naloge opravlja državna sekretarka ministrstva, sicer strokovnjakinja za kulturno dediščino in konservatorstvo.

Slovenija je zamujala z vnosom določil iz evropske direktive o avdiovizualnih medijskih storitvah v svojo medijsko zakonodajo, novi zakon o medijih iz leta 2011, ki jih je vključeval, ni bil sprejet, zato je nekaj mesecev za tem bil na hitro pripravljen in sprejet Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah.

Ta je še bolj okrepil vlogo agencije, pristojne za elektronske komunikacije, pri regulaciji radijskih in televizijskih programov. Kakor se je delovanje teh programov po zaslugi direktive Evropske unije konceptualno preneslo v polje storitev in poimenovalo za »avdiovizualne medijske storitve«, tako se je tudi regulacija radija in televizije vse bolj umeščala v polje delovanja in tehnokratsko strukturo regulatorja, ki deluje na področju »komunikacijskih storitev«. Gre za »konvergenčnega« (zlitega) regulatorja, kakor se imenuje tisti neodvisni državni organ, ki ureja in nadzoruje več sektorjev, ki se z razvojem digitalnih tehnologij zlivajo v skupni imenovalec »elektronskih komunikacij in storitev« ali, še širše, »komunikacijskih omrežij in storitev«. V Sloveniji je to Agencija za komunikacijska omrežja in storitve (Akos), kakor je od leta 2014 ime agencije, ki nadzoruje tako telekomunikacijski trg, kakor radijske in televizijske programe, upravlja s frekvenčnim spektrom ter ureja in nadzoruje trg poštnih in železniških storitev ter javno železniško infrastrukturo. Agencija se je pred tem imenovala »Agencija za pošto in elektronske komunikacije« (Apek), še pred tem »Agencija za telekomunikacije, radiodifuzijo in pošto« oziroma »Agencija za telekomunikacije in radiodifuzijo«. Že spreminjanje imena agencije in števila področij, ki jih agencija nadzoruje, ponazarja konceptualne in praktične izzive regulacije, še najbolj pa težavne poskuse države, da zajame in usklajeno regulira področja, ki jih v tehnološki razvoj v določenem smislu postavlja pod skupni imenovalec.

Ne glede na to, da se je s spremembami medijske zakonodaje vse od leta 2001 krepila vloga agencije v sistemu regulacije medijev v Sloveniji, radiodifuzni mediji niso nikoli po obsegu in ambicijah predstavljali zelo pomemben del dejavnosti agencije. Agencija na tem področju opravlja najnujnejše naloge, je precej pasiven in skoraj neviden akter. Kot konvergenčni regulator zaposluje okrog 90 uslužbencev, od tega se le 16 ukvarja s področjem radiodifuznih oz. elektronskih medijev – 11 z regulacijo elektronskih medijev (z nadzorom vsebin vred) in 5 s podeljevanjem frekvenc in nadzorom radiofrekvenčnega spektra (Radar 2015).

Vprašanje pa je, ali bi v primeru, da smo imeli v Sloveniji od začetka vzpostavljanja novega medijskega sistema strategijo razvoja medijev in medijsko politiko, ki bi medijski sistem postavljala s celovito vizijo, področje regulacije radia in televizije še vedno »utopili« v konvergenčnem regulatorju. Ali bi ga morda organizirali samostojno v regulacijskih organih, ki se osredotočajo le na »elektronske medije« – radijske in televizijske programe in elektronske publikacije, kakor je to primer v številnih evropskih državah (npr. v Nemčiji, na Nizozemskem, na Hrvaškem, Norveškem, itn.)?

V tem tretjem desetletju medijskega sistema so novinarji prenovili svoj kodeks in samoregulacijski organ tako, da od leta 2011 Novinarsko častno razsodišče poleg devet novinark in novinarjev sestavljata še dva predstavnika javnosti. V letu 2016 je v okviru sodelovanja med Društvom SOS za ženske in otroke, žrtve nasilja in Društvom novinarjev Slovenije izšel priročnik za medije »Kako poročati o nasilju v družini in nasilju nad ženskami«, kar je sploh prva publikacija največjega slovenskega novinarskega združenja, ki posebno pozornost namenja ženskam.

V tem desetletju je sprejet novi Nacionalni program za kulturo za obdobje 2014-2017, ki v poglavju o medijih določa cilje, kot so izdelava medijske strategije za obdobje 2015-2020, višja raven medijske pismenosti, medijskemu razvoju in javnemu interesu prilagojena vloga in obseg javne službe RTV Slovenija, ohranitev in razvoj splošnoinformativnih časopisov ne glede na platformo razširjanja njihovih vsebin, več kakovostnih vsebin radijskih in televizijskih programov, višja raven socialne varnosti novinarjev, zlasti mladih, ter nove, kooperativne oblike lastninsko-upravljaljskih modelov v medijih. Ta nacionalni program je bil sprejet v parlamentu konec leta 2013, tri leta za tem lahko ugotovimo, da se navedeni cilji ne uresničujejo glede na v programu določene ukrepe in roke.

Z namenom izdelave medijske strategije je sicer bila leta 2015 ustanovljena strokovna skupina ter v letih 2015 in 2016 opravljen niz javnih razprav po Sloveniji. Strokovna skupina je sestavila izhodišča za strategijo, le da se je potem besedilo osnutka »Strategije razvoja medijev do leta 2024« nezadostno opiralo na izhodišča ter nestrokovno in parcialno zastavilo marsikateri cilj in ukrep. Zato je v javni razpravi sredi 2016 osnutek strategije naletel na številne kritične odzive, poskusi ministrstva, da bi dokument izpopolnili in sprejeli pa se do konca leta niso uresničili. Na delo na medijski strategiji je

vplivala tudi zamenjava na vrhu ministrstva, saj je ministrica, ki je imenovala strokovno skupino in sodelovala v javni razpravi o strategiji razvoja medijev odstopila, enako tudi v.d. vodje direktorata za medije.

V odsotnosti medijske politike in strategije ter uresničevanja ciljev nacionalnega programa za kulturo, prevladuje v medijskem sistemu status quo in ohranjanje pridobljenih pozicij z občasnimi parcialnimi posegi v medijsko zakonodajo z namenom odzivanja na partikularne interese. Primer za to je bila kontroverzna sprememba zakona o medijih za zvišanje kvot domače glasbe v radijskih programih, sprejeta v začetku 2016.

Ohranjanje statusa quo v medijskem sistemu pomeni tudi nadaljevanje s prakso letnih razpisov za sofinanciranje medijev, ki po vseh izdelanih analizah in opravljenih razpravah nima učinkov zagotavljanja javnega interesa v medijih, kot to določa zakon, skozi ta mehanizem pa se letno v medije prelije v povprečju približno 3 milijone evrov na leto.

Tabela 5: Sofinanciranje programskih vsebin in tehnične infrastrukture v medijih 2003-2014

Mediji	Znesek
Radijski programi	11.172.929,00
Televizijski programi	10.867.822,00
Revije in periodični tisk	6.014.994,00
Dnevni tisk	5.766.440,00
Skupaj	33.822.185,00

Vir: Kovačič, Hrvatin 2015.

Če upoštevamo vse denarne transakcije iz državnega proračuna v medije v istem obdobju (ne le omenjene subvencije, temveč tudi poslovno sodelovanje državnih organov oziroma vseh uporabnikov državnega proračuna z mediji), so v istem obdobju tj. med letoma 2003 in 2014 mediji v Sloveniji prejeli okrog 267 milijonov evrov javnih sredstev oziroma v povprečju okrog 22 milijona evrov na leto (Kovačič, Hrvatin, 2015).

4 Sistem upravljanja in financiranja Radiotelevizije Slovenija od 1990 do 2016

Javna radiotelevizija ima zelo pomembno vlogo in položaj v vsakem medijskem sistemu, ki je zgrajen na dualnosti javnih in zasebnih oziroma komercialnih medijev, eden od najbolj opredeljujočih značilnosti medijske politike v določenem obdobju pa je, kakšen model vzpostavi glede upravljanja in financiranja javne radiotelevizije. To se je izkazalo tudi pri vseh zakonih, ki so urejali delovanje in položaj javne radiotelevizije v Sloveniji od 1990 do danes.

Pred osamosvojitvijo, a po prvih demokratičnih volitvah, je bil leta 1990 sprejet zakon o RTV Slovenija. Isto leto je bil tudi spremenjen. Veljal je do 1994, ko je sočasno s krovnim zakonom o javnih glasilih sprejet tudi novi zakon o RTV Slovenija.

Zakon iz leta 1994 je veljal 11 let, nato je takoj po prevzemu oblasti in po hitrem postopku parlamentarna večina pod vodstvom Slovenske demokratske stranke leta 2005 sprejela novi zakon o RTV Slovenija, ki velja še danes, tj. nekaj več kot 11 let.

Čeprav je v vsakem modelu upravljanja in financiranja javne radiotelevizije veliko podrobnosti, ki ga opredeljujejo, je bistvo modelov, ki so bili v tem obdobju vzpostavljeni ali odpravljeni, v kolikšni meri so omogočali vladi in parlamentu ter s tem tudi političnim strankam na oblasti neposredno vlogo pri izbiri organov upravljanja in pri določanju višine RTV prispevka, ki ga kot prevladujoči vir financiranja plačujejo gospodinjstva in drugi zavezanci.

V 26-letnem obdobju se je v sprejeti zakonodaji in v argumentih, ki so se pojavljali v javnih razpravah o modelih upravljanja z RTV Slovenija med sprejemanjem zakonov in v dveh naknadnih zakonodajnih referendumih (2005 in 2010) vzpostavilo razlikovanje med dvema poloma oziroma pristopoma.

Enega ves ta čas zagovarja desno-sredinski politični blok, ki daje ključno vlogo parlamentu in vladi pri imenovanju članic in članov organov upravljanja RTV Slovenija. Po tem modelu in njegovih zagovornikih je tista politična skupina, ki pridobi zaupanje volivcev in oblikuje vlado, upravičena do prevladujočega vpliva na sestavo organov upravljanja in nadzora javne radiotelevizije. Takšne modele sta zagovarjali in vzpostavljali koalicija Demos v zakonu iz 1990 in stranka SDS v zakonu iz 2005.

Drugi model upravljanja z RTV Slovenija zagovarja »depolitizacijo« organov upravljanja in v čim večji meri direktno imenovanje predstavnikov organizacij civilne družbe, strokovnih združenj, kulturnih, znanstvenih in drugih krovnih organizacij v organe upravljanja z javno RTV. Takšen model so zagovarjale in uveljavljale ali poskušale uveljavljati levo-sredinske politične stranke in vlade, najprej LDS s sprejetjem zakona o RTV Slovenija leta 1994, nato pa vlada pod vodstvom stranke SD in ministrovanjem ministrice za kulturo iz stranke Zares z zakonom iz 2010. Slednji ni bil nikoli uveljavljen, ker je po sprejetju v Državnem zboru na pobudo opozicijskih poslancev SDS organiziran naknadni zakonodajni referendum. Ob zelo nizki volilni udeležbi zakon na referendumu ni bil potrjen.

Glede vpliva vlade na višino RTV prispevka kot glavnega vira financiranja RTV Slovenija pa se dva pola nista bistveno razlikovala, saj zaključno besedo pri določanju višine RTV prispevka od leta 1994 ima vlada oziroma, po sedaj veljavnem zakonu, sprejetemu 2005, lahko le vlada spremeni višino RTV prispevka, določeno v zakonu. Izjema je bil le zakon, sprejet v času Demosa še pred osamosvojitvijo, ki je veljal med 1990 in 1994 in je določal, da o višini »RTV naročnine« odloča organ upravljanja z

RTV Slovenija. Za imenovanja vodilnih kadrov RTV Slovenija so takrat bila potrebna soglasja republiške skupščine, za višino »naročnine« pa ne. V novejšem času je le zakon o RTV Slovenija, ki je bil v Državnem zboru sprejet 2010, vendar ni bil potrjen na referendumu, določal, da se višina RTV prispevka spreminja letno glede na indeks rasti cen za preteklo leto.

Niti eden politični akter, ki je v obdobju od osamosvojitve Slovenije do danes imel moč določanja modela upravljanja z RTV Slovenija, ni v predpisani strukturi organov upravljanja kot instrument medijske politike, ki krepi uresničevanje načela enakosti spolov v ključnih regulacijskih telesih v medijskem sistemu, med kriterije določil enako zastopanost spolov ali na soroden način zagotovil ustrezno udeležbo žensk v organih upravljanja in nadzora javne radiotelevizije. V odsotnosti takšnih določil sta leta 2012, na primer, v sestavi Programskega sveta RTV Slovenija med 29 člani in članicami tega osrednjega organa upravljanja z javno radiotelevizijo bili le dve ženski (Petković 2017).

Od vzpostavitve organov upravljanja in nadzora po demokratični zakonodaji od 1990 nikoli ni bila ženska predsednica programskega ali nadzornega sveta.

Glede na to, da večino članic in članov programskega sveta od leta 2005 imenuje Državni zbor, pri nadzornem svetu pa večino imenujeta Državni zbor in Vlada Republike Slovenije, bi lahko z internimi smernicami določili, da mora biti pri izboru in imenovanju njunih predstavnic in predstavnikov v programski ali nadzorni svet RTV Slovenija zagotovljena enaka zastopanost žensk in moških, vendar temu ni tako.

Določilo, ki v zakonskem besedilu zagotavlja vsaj delno zastopanost žensk v organih upravljanja z javno radiotelevizijo, imajo, na primer, zapisano na Kosovu. Tamkajšnji osrednji organ upravljanja Svet Radiotelevizije Kosovo, ima 11 članov, zakon o Radioteleviziji Kosovo iz leta 2012 pa določa, da »sestava sveta RTK mora odsevati raznoliko etnično in spolno strukturo Kosova«, zato, med drugim, »najmanj dve članici sveta morata biti ženski« (Zakon o RTK, 2012).

Participacija delavcev v organih upravljanja in nadzora je pomemben in dosledno prisoten element v vseh modelih upravljanja z RTV Slovenija, vzpostavljenih od osamosvojitve oziroma od prvega zakona, ki je bil sprejet po demokratičnih volitvah leta 1990. Pa vendar si zaposleni v svojih internih postopkih volitev predstavnikov v organe upravljanja in nadzora – od leta 2005 sta to programski in nadzorni svet RTV Slovenija – niso vgradili pravil glede spoštovanja načela enake zastopanosti spolov. V sestavi leta 2016 v programskem svetu so, na primer, vsi trije predstavniki zaposlenih moški, obe predstavniki mesti v nadzornem svetu leta 2016 pa zasedata ženski.

Tabela 6: Modeli upravljanja z RTV Slovenija od 1990 do 2016

Leto	Organ(a)	Število članov	Struktura	Kdo imenuje	Pooblastila	Kdo odloča o višini RTV prispevka
April 1990	Skupščina RTV Slovenija, sestavljena iz dveh domov	Skupščina RTV Slovenija: 50 (20+30)	Skupščina RTV Slovenija (50): 20 delegatov iz vrst zaposlenih in 30 delegatov družbene skupnosti	Skupščina RTV Slovenija (50): Delegate družbene skupnosti imenujejo: 14 Skupščina Republike Slovenije upoštevajoč zastopanost političnih organizacij, 6 delegatov imenuje Svet gledalcev in poslušalcev (tega sestavljajo predstavniki vseh skupščin občin), 8 delegatov organizacij s področja kulture, znanosti, vzgoje in izobraževanja, športa, gospodarstva itn. Na predlog teh organizacij določi Skupščina RS; 2 delegata imenujeta narodni skupnosti Italijanov in Madžarov Predsednika Skupščine RTV Slovenija imenuje Skupščina Republike Slovenije, namestnika pa delegati delavcev.	Skupščina RTV Slovenija: Sprejema statut, imenuje poslovodni organ in glavnega in odgovornega urednika, sprejema letne in srednjeročne načrte, določa višino RTV naročnine itn. Skupščina Republike Slovenije daje soglasje k spremembam statuta, imenovanju poslovodnega organa in glavnega in odgovornega urednika ter letnem programu.	Skupščina RTV Slovenija
	Nadzorni odbor	Nadzorni odbor: 7	Nadzorni odbor (7): 4 predstavniki države + 3 zaposlenih	Nadzorni odbor (7): 4 imenuje Skupščina Republike Slovenije, 3 delavci RTV	Nadzorni odbor: spremlja poslovanje, pregleduje finančni načrt in zaključni račun itn.	

Leto	Organ(a)	Število članov	Struktura	Kdo imenuje	Pooblastila	Kdo odloča o višini RTV prispevka
November 1990	Svet RTV Slovenija Nadzorni odbor: določila se niso spremenila, velja enaka ureditev kot aprila 1990.	Svet RTV Slovenija: 25	Svet RTV Slovenija (25): 3 na predlog zaposlenih, 1 na italijanske in 1 na predlog madžarske narodne skupnosti. Drugih podrobnosti o strukturi in profilu članov sveta novela zakona ne navaja.	Svet RTV Slovenija: Vseh 25 članov Sveta RTV Slovenija imenuje Skupščina Republike Slovenije. Predsednika in namestnika Sveta RTV Slovenija imenuje Skupščina Republike Slovenije.	Svet RTV Slovenija: odloča o statutu, letnih in srednjeročnih načrtih, o višini RTV naročnine. Imenuje in razrešuje generalnega direktorja, direktorja radia in direktorja televizije, ter glavnega in odgovornega urednika programa, vendar k imenovanju in razrešitvi soglasje daje Skupščina RS	Svet RTV Slovenija.
Leto	Organ(a)	Število članov	Struktura	Kdo imenuje	Pooblastila	Kdo odloča o višini RTV prispevka
1994	Svet RTV Slovenija	Svet RTV Slovenija: 25	Svet RTV Slovenija (25): 3 predstavniki zaposlenih, 5 predstavnikov strank v Državnem zboru, po 1 predstavniki italijanske in madžarske narodne skupnosti, preostalih 15 pa so predstavniki različnih, v zakonu našteti institucij in združenj.	Svet RTV Slovenija (25): 3 predstavnike zaposlenih izberejo zaposleni med sabo; 5 članov imenuje Državni zbor Republike Slovenije upoštevajoč proporcionalno zastopanost predstavnikov parlamentarnih strank, po 1 imenujeta italijanska in madžarska narodna skupnost, preostalih 15 članov pa imenujejo neposredno druge v zakonu našete institucije in združenja.	Svet RTV Slovenija: Imenuje generalnega direktorja, programske direktorje radia in televizije, odgovorne urednike programov, odobri finančni plan in spremlja uresničevanje, določa programske standarde, določa višino RTV naročnine s soglasjem vlade. Za imenovanje generalnega direktorja in sprejetje statuta potrebno soglasje Državnega zbora.	Višino naročnine določa svet, k višini naročnine in olajšav soglasje daje vlada.

	Nadzorni odbor	Nadzorni odbor: 7	Nadzorni odbor (7): 2 predstavnika zaposlenih, 5 predstavnikov Državnega zbora, od tega 2 na predlog vlade.	Nadzorni odbor (7): 2 imenujejo zaposleni, 5 imenuje Državni zbor, od tega 2 na predlog vlade	Nadzorni odbor: nadzoruje poslovanje, pregleduje finančni načrt, periodične obračune in zaključni račun itn.	
Leto	Organ(a)	Število članov	Struktura	Kdo imenuje	Pooblastila	Kdo odloča o višini RTV prispevka
2005	Programski svet	Programski svet: 29	Programski svet (29): 3 predstavniki zaposlenih, po 1 predstavnik italijanske in madžarske narodne skupnosti, 5 predstavnikov parlamentarnih strank, 16 članov na predlog gledalcev in poslušalcev oziroma organizacij, združenj itd., 2 predstavnika verskih skupnosti in 1 predstavnik SAZU.	Programski svet (29): 3 predstavnike imenujejo, italijanska in madžarska narodna skupnost po enega, Državni zbor 5 upoštevajoč proporcionalno zastopanost strank, Državni zbor še 16 članov na predlog gledalcev in poslušalcev oziroma organizacij, združenj itd., Predsednik Republike 2 predstavnika verskih skupnosti in SAZU 1 predstavnika.	Programski svet: imenuje generalnega direktorja, daje soglasje na imenovanje direktorjev radia in televizije, potrjuje letni programsko produkcijski načrt in spremlja realizacijo, daje soglasje na spremembo statuta itn.	Višino RTV prispevka določa zakon, spremembo lahko odobri vlada septembra za naslednje leto, največ za 10 odstotkov, če za to obstajajo utemeljeni ekonomski razlogi.
	Nadzorni svet	Nadzorni svet: 11	Nadzorni svet (11): 2 predstavnika zaposlenih, 5 predstavnikov parlamentarnih strank, 4 predstavnika vlade.	Nadzorni svet (11): zaposleni imenujejo 2 predstavnika, Državni zbor 5 upoštevajoč proporcionalno zastopanost strank, vlada 4 predstavnike.	Nadzorni svet: potrjuje letni finančni načrt in spremlja realizacijo, spremlja finančno poslovanje, sprejme statut itn.	

Tabela 7: Neuspeli poskus sprejemanja novega zakona o RTV Slovenija 2010 (sprejet v Državnem zboru, a ni potrjen na referendumu)

Leto	Organ(a)	Število članov	Struktura	Kdo imenuje	Pooblastila	Kdo odloča o višini RTV prispevka
(2010)	Svet RTV Slovenija	Svet: 17	Svet (17): 3 predstavniki zaposlenih, po 1 predstavnik italijanske in madžarske narodne skupnosti, 5 predstavnikov javnosti, 1 predstavnik verskih skupnosti, 1 predstavnik nevladnih organizacij, 1 predstavnik SAZU, 1 predstavnik Nacionalnega sveta za kulturo, 1 predstavnik CNVOS, 1 predstavnik rektorske konference in 1 predstavnik zveze društvenih organizacij.	Svet (17): zaposleni 3 predstavnike, samoupravne skupnosti italijanske in madžarske narodne skupnosti po enega predstavnika, Državni zbor 5 predstavnikov javnosti, predsednik republike 1 predstavnik verskih skupnosti in 1 predstavnik nevladnih organizacij s področja varstva človekovih pravic, po enega posamezne krovne organizacije – SAZU, Nacionalni svet za kulturo, CNVOS, rektorska konferenca in zveza društvenih organizacij.	Svet: sprejema statut, imenuje generalnega direktorja ter člane uprave, sprejema letni programsko-poslovni načrt itn.	Višino RTV prispevka določa zakon. Po sprejetju zakona se višina RTV prispevka usklajuje vsako leto glede na indeks rasti cen življenjskih potrebščin v preteklem letu.
	Nadzorni svet	Nadzorni svet: 7	Nadzorni svet (7): 3 predstavniki Državnega zbora, 1 predstavnik vlade, 2 predstavnika Sveta RTV Slovenija in 1 predstavnik Sveta delavcev RTV Slovenija.	Nadzorni svet: Državni zbor 3 predstavnike, vlada 1 predstavnika, Svet RTV 2 predstavnika in Svet zaposlenih 1 predstavnika.	Nadzorni svet: nadzira poslovanje, predlaga Svetu RTV Slovenija v imenovanje generalnega direktorja ter statut itn.	

V tretjem desetletju medijskega sistema v Republiki Sloveniji je bila RTV Slovenija predmet več raziskav glede zastopanosti žensk v njeni organizacijski strukturi ali programskih vsebinah. Podatki raziskave v okviru Evropskega inštituta za enakost spolov (EIGE) iz leta 2013 so, na primer, pokazali, da je delež žensk na strateških vodilnih položajih v javni RTV v Sloveniji le 14 odstotkov, kar je še nižje kot je povprečje za Slovenijo (20 odstotkov). Na ta nizek odstotek je vplivalo dejstvo, da so bili v času raziskave na položajih tako generalnega direktorja RTV Slovenija kot tudi direktorja radia in televizije moški. Pravzaprav v celi zgodovini RTV Slovenija na položaju generalnega direktorja ni bilo ženske. Od ustanovitve leta 1959 se je zamenjalo 16 generalnih direktorjev, od osamosvojitve pa osem.⁵ Imenovanje prve ženske za generalno direktorico, Nataše Pirc Musar, leta 2014 pa je bilo zaradi zapletov v postopku razveljavljeno. Na vodstvenih položajih na srednji oziroma operativni ravni organizacijske strukture medijev so ženske v RTV Slovenija, po podatkih raziskave EIGE, prisotne v 40 odstotkih. Statistika zastopanosti žensk v programskih vsebinah televizij v isti raziskavi pa je pokazala, da je delež žensk, ki nastopajo v programih javne televizije 36,2 odstotka. Poročila o spremljanju informativnih oddaj javne in drugih televizij v Sloveniji, ki jih je vsak mesec od maja 2014 do marca 2016 objavljala nevladna organizacija Metina lista pa so velikokrat prav pri informativnih oddajah TV Slovenija ugotovila zelo nizko udeležbo žensk. Marca 2016 v oddaji Studio City prvega programa TV Slovenija, na primer, le 20 odstotkov.

Ne glede na odzivnost vodstva RTV Slovenija na povabila za sodelovanje v raziskavah ter na njihovo seznanjenost z omenjenimi rezultati raziskav, RTV Slovenija ni v nobeden strateški dokument ali letni načrt za programe in poslovanje, sprejet v zadnjih letih, vključila zavez ali napovedala ukrepov za uveljavljanje enakosti spolov na vodstvenih položajih v organizacijski strukturi ali v lastni produkciji programskih vsebin.

5 Zaključek

Medijski sistem v Sloveniji je v po pol drugem desetletju ves čas ohranjal značilnosti paternalizma države, v različnih formah in intenzitetah. Ne glede na elemente v regulaciji, ki so imeli emancipatorne potenciale, zlasti v prvem desetletju, je paternalizem države učinkoval kot dejavnik korumpiranosti medijskega sistema, postopoma pa tudi pasivizacije in dezorientiranosti tako oblikovalcev in izvajalcev javnih politik na področju medijev, kakor tudi medijske in novinarske skupnosti ter ne nazadnje tudi občinstva.

---

⁵ https://sl.wikipedia.org/wiki/Radiotelevizija_Slovenija

Sistem, v katerem država (vlada) deluje istočasno kot politični in ekonomski akter, je Splichal po prvem desetletju delovanja medijskih sistemov v post-socialističnih državah Vzhodne in Srednje Evrope, označil za »politični kapitalizem« in »paternalističen komercializem« v medijih (Splichal 2000). Privatizacija in komercializacija sta usodno zaznamovali to prvo obdobje razvoja medijskega sistema po padcu socializma, vendar se medijski trg in medijska ekonomija, skozi katere bi se morali kanalizirati učinki privatizacije in komercializacije, nista nikoli zares vzpostavila.

Že z modelom privatizacije je država ohranila lastniške deleže v medijskih podjetjih in z njimi po političnih in ne ekonomskih kriterijih trgovala preko državnih skladov. Hkrati je vplivala na oglaševalsko dejavnost kot enega od stebrov delovanja medijskega trga, ko je kanalizirala zajetne oglaševalske budžete podjetij v delni ali popolni državni lasti, kot na primer Telekom, preko izbranih agencij v izbrane medije, glede na njihovo povezanost z vsakokratnimi političnimi akterji na oblasti.

Splichalova oznaka »političnega kapitalizma« obvelja še dober del drugega desetletja post-socializma, a se je z ekonomsko krizo in tudi krizo vladanja – ko, med drugim, spričo razdrobljenosti političnih in drugih interesov ni možno sprejeti celovite spremembe medijske zakonodaje – sistem dokončno razblinil v fragmente z nekaj zmagovalcev in veliko poražencev.

Odsotnost medijske politike se tako dokončno razgali in se sredi tretjega desetletja ta videz poskuša odpraviti z napovedjo prve državne strategije razvoja medijev od osamosvojitve. A tudi ta se izmuzne dobrim namenom, ker pristojno ministrstvo tudi po poldrugem desetletju nima izgrajenih strokovnih kompetenc niti avtoritete, s katero bi poznavalsko, dialoško in učinkovito realiziralo načrt.

Če ni medijske politike, ne more biti niti dimenzije spola v njej. Drobne elemente zavedanja o pomenu politik in praks, ki uveljavljajo in krepijo enakost spolov v medijih smo našli v delu zakona o medijih, še nekaj v dokumentih, s katerimi novinarska ali oglaševalska organizacija regulirata etičnost novinarskih in oglaševalskih vsebin. Probleme s spolom v medijih zaznavajo že dve desetletji le državni strateški dokumenti, ki jih sestavijo v državnih organih, pristojnih za promocijo načela enakosti spolov in enakih možnosti. Le v začetku devetdesetih je ta državni organ v nazivu vključeval »žensko politiko«. Ne takrat ne pozneje se za ugotovitve in zaveze v teh dokumentih, tudi tiste, ki so bili sprejeti v parlamentu, niso zmenili v državnih resorjih, ki snujejo politiko in ukrepe na področju medijev.

Tudi osnutek medijske strategije iz leta 2016 nikjer ne omenja nobenega cilja ali ukrepa, ki bi bil povezan z uveljavljanjem enakosti spolov v medijih. Slepota medijske politike za spol tako ostaja stalnica v Sloveniji.

Viri:

Društvo novinarjev Slovenije in Sindikat novinarjev Slovenije. (2010) Kodeks novinarjev Slovenije. http://razsodisce.org/wp-content/uploads/2010/12/KodeksnovinarjevSlovenije_2010.pdf.

Državlјanska pobuda. (2003) 'Nekaj je treba storiti'. Svobodna Slovenija, 10. aprila. <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-D0TEEBLO/>?

Erar (2016). Zavihek za Radio Ognjišče. <http://erar.si/placnik/33405/prejemnik/12724246/>.

Hrvatın, B. S., Milosavljević, M. (2001) Medijska politika v Sloveniji v devetdesetih – Regulacija, privatizacija, koncentracija in komercializacija medijev. Ljubljana: Mirovni inštitut/Media Watch. <http://mediawatch.mirovni-institut.si/edicija/seznam/08/mediawatch08.pdf>.

Hrvatın, B. S. (2011) 'Kako je privatizacija medijev omogočila privatizacijo politike'. Medijska preža, št. 39. <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/39/tranzicija/>.

Hrvatın, B. S., Petković, B. (2007) *In temu pravite medijski trg? – Vloga države v medijskem sektorju v Sloveniji*. Ljubljana: Mirovni inštitut/Media Watch.

Hrvatın, B. S., Kučić, J. L. (2002) 'Monopoly – družabna igra trgovanja z mediji'. Medijska preža št. 15. <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/15/trg/>.

Hrvatın, B. S., Kučić, J. L., Petković, B. (2004) *Medijsko lastništvo – Vpliv lastništva na neodvisnost in pluralizem medijev v Sloveniji in drugih post-socialističnih evropskih državah*. Ljubljana: Mirovni inštitut/Media Watch. <http://mediawatch.mirovni-institut.si/edicija/seznam/15/mediawatch15.pdf>.

INDIREG. (2011) Indicators for independence and efficient functioning of audiovisual media services regulatory bodies – Final Report. Hans Bredow Institute for Media Research, Interdisciplinary Centre for Law & ICT (ICRI), Katholieke Universiteit Leuven, Center for Media and Communication Studies (CMCS), Central European University, Cullen International, Perspective Associate. http://ec.europa.eu/archives/information_society/avpolicy/docs/library/studies/regulators/final_report.pdf.

Kolektivna pogodba za poklicne novinarje, Uradni list št. 31/1991. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/61483>.

Kovačić, M., Hrvatın, B. S. (2014) Analytical use of open data. Referat na konferenci. <http://mediaobservatory.net/sites/default/files/MATEJ%20KOVACIC%20Ljubljana%20conference.pdf>.

Kozmik, V., Jeram, J. (ur.) (1995) *Ženske v novinarskih vrstah, vrsticah in med njimi – Slovenija pred Pekingom*. Ljubljana: Vlada Republike Slovenije, Urad za žensko politiko.

Kučić, J. L. (2015) 'Kako sta POP TV in Kanal A dolga leta nepošteno izkoriščala monopol na televizijskem trgu'. Pod črto, 6. januarja. <https://podcrto.si/kako-sta-pop-tv-in-kanal-a-dolga-leta-neposteno-izkoriscala-monopol-na-televizijskem-trgu/>.

Law on Radio Television Kosovo, 2012.

<http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/Law%20on%20Radio%20Television%20of%20Kosova.pdf>.

Matko, K. (2016) *Kako poročati o nasilju v družini in nasilju nad ženskami – Priročnik za medije*. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja. <http://razsodisce.org/wp-content/uploads/2016/12/Priro%C4%8Dnik-Kako-poro%C4%8Dati-o-nasilju-v-dru%C5%BEini.pdf>.

Metina lista. 'Ženske v medijih'. Arhiv analiz 2014-2017. http://metinalista.si/category/meta-dekleta/zenske_v_medijih/.

Ministrstvo za kulturo. (2016) Osnutek strategije Republike Slovenije na področju medijev za obdobje 2017-2025.

http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Direktorat_za_medije/MEDIJSKA_STRATEGIJA_-_15.11.2016.pdf.

Petković, B. (2017) 'Slovenia'. V: Ross, K., Padovani, C. (ur.) *Gender Equality and the Media – A Challenge for Europe*. New York: Routledge, 184-196.

Pravilnik o programih posebnega pomena, Uradni list št. 85/2002. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlid=200285&stevilka=4171>.

Predlog zakona o medijih, 2011. Vlada Republike Slovenije. <http://imss.dz-rs.si/imis/bef8dcd3609e7a9b740a.pdf>.

RADAR. (2015) A study on Audiovisual Media Services - Review of Regulatory Bodies Independence. Institute of European Media Law, Université du Luxembourg. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/news/study-audiovisual-media-services>.

Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2003-2007, Uradni list št. 28/2014. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2004-01-1205?sop=2004-01-1205>.

Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2008-2011, Uradni list št. 35/2008. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/85932>.

Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2014-2017, Uradni list št. 99/2013. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2013-01-3551?sop=2013-01-3551>.

Sindikata novinarjev Slovenije et al. (2008) 'Za prenovu medijske politike – Izhodišča za spremembe strukturnih, zakonodajnih in nadzornih mehanizmov na področju medijske politike'. 23. junija. <http://www.mirovni-institut.si/izhodišca-za-prenovo-medijske-politike/>.

Slovenska oglaševalska zbornica. (2009) Slovenski oglaševalski kodeks. http://www.soz.si/sites/default/files/soz_sok_slo.pdf.

Splichal, S. (2000) 'Reproducing Political Capitalism in the Media of East-Central Europe'. *Medijska istraživanja* 6/1, 5-17. http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=36837&lang=en.

Šribar, R. (2006) 'Zaščita otrok in mladoletnikov v noveli zakona o medijih'. Medijska preža št. 25/26. <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/26/zakon/>.

Uredba o izvedbi rednega letnega javnega razpisa za sofinanciranje ustvarjanja programskih vsebin in razvoja tehnične infrastrukture na področju medijev, Uradni list 52/2002. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/36913>.

Uredba o izvedbi rednega letnega javnega razpisa za sofinanciranje ustvarjanja programskih vsebin in razvoja tehnične infrastrukture na področju medijev, Uradni list št. 78/2006. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2006-01-3405?sop=2006-01-3405>.

Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah, Uradni list št. 87/2011. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2011-01-3715?sop=2011-01-3715>.

Zakon o javnih glasilih, Uradni list št. 18/1994. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/1994-01-0728?sop=1994-01-0728>.

Zakon o medijih – ZMed, Uradni list, št. 35/01.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o medijih – Zmed-A, Uradni list št. 60/06.

Zakon o medijih, neuradno prečiščeno besedilo št. 15, Pravno-informacijski sistem, 2016. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1608>.

Zakon o Radioteleviziji Slovenija, Uradni list št. 14-697/1990.

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o RTV Slovenija, Uradni list št. 43-2069/1990.

Zakon o Radioteleviziji Slovenija, Uradni list št. 18/1994. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/1994-01-0729?sop=1994-01-0729>.

Zakon o Radioteleviziji Slovenija, Uradni list št. 96/2005. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2005-01-4191?sop=2005-01-4191>.

Zakon o Radioteleviziji Slovenija, 2010. Vlada Republike Slovenije. <http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2010/RTV/ZRTVS-2.pdf>.

Zgaga, B., Šurc, M. (2007) 'Peticija zoper cenzuro in politične pritiske na novinarje v Sloveniji', 10. septembra. https://sl.wikipedia.org/wiki/Peticija_zoper_cenzuro_in_politi%C4%8Dne_pritiske_na_novinarje_v_Sloveniji.